

Prečo nie je voľná súťaž v dohľade nad STK dobrým nápadom

„Trhová konkurencia je proces, v ktorom sa stretávajú subjekty trhu, pričom každý z nich sa snaží dosiahnuť maximálnu hmotnú výhodu. Konkurencia medzi výrobcami (poskytovateľmi služieb) sa delí na cenovú a necenovú. Necenová konkurencia je založená na získaní zákazníka inými metódami ako cenovými.“ (Wikipédia)

Ideálny svet

Predstava, že si sám zvolím dopravného policajta, ktorý ma bude na ceste kontrolovať, môže znieť lákavo. Občas prekročím povolenú rýchlosť, preto si nevyberiem takého, ktorý má k dispozícii najmodernejší radar. Po včerajšej oslave možno budem mať nejaký ten zvyškový alkohol v krvi, ani policajt s presným alкотesterom preto nebude mojou preferovanou voľbou. Navyše, od toho, ktorého z policajtov si vyberiem, bude závisieť ich odmena. Čím viac bude mať policajt klientov, ktorí si ho vo voľnej súťaži vzájomne súperiacich strážcov zákona vyberú, tým bude mať vyšší plat. Policajti veľmi rýchlo pochopia, že ak sa chcú mať dobre, môžu na všetky moderné a účinné metódy alebo prístroje zabudnúť, stačí, ak mi z chodníka priateľsky zakývajú. Takí budú najlepší. Prosto ideálny svet pre nie práve disciplinovaného vodiča.

Problematické technické kontroly

Uznávaným medzinárodným ukazovateľom poctivosti kontroly vozidiel je podiel tých neúspešných pri technických alebo emisných kontrolách. Slovensko v ňom dlhé roky patrilo s hodnotami pod 6 % k najhorším. Autá na kontroly síce chodili, prípadne aj nechodili, technici sa mohli tváriť, že ich kontrolujú a STK zarábali. Lebo za kontroly sa platilo, bez ohľadu na to, ako a či vôbec boli vykonané. Všetko sa priam skokovo zmenilo v rokoch 2018 a 2019, kedy štát uložil technickým službám povinnosť vykonávať nad STK odborný dozor. Príprava kapacít a rozšírenie akreditácie technických služieb podľa normy ISO 17020, zaručujúcej spôsobilosť vykonávať dohľad nad STK nestranne a dôveryhodne, zabrali istý čas, výsledky sa však dostavili čoskoro. Podiel neúspešných vozidiel vzrástol viac ako dvojnásobne, konečne sa aspoň priblížil číslam známym z Nemecka, Fínska, Švédska a ďalších štátov s nižšou mierou tolerancie korupcie, ktoré ich napriek podstatne nižšiemu priemernému veku vozidiel v premávke zaznamenávajú rádovo až desiatky percent. Reakcie nenechali na seba dlho čakať. Spočiatku sa len málo technikov a ešte menej majiteľov STK dokázalo zmieriť so zmenou pomerov. Silný odpor sa darilo prekonať spoločným úsilím štátu a technických služieb. Po pár rokoch je dnes situácia lepšia, závažné zámerné porušenia predpisov zisťujeme len na menšine STK (v prvom polroku 2021 sme ich zaznamenali na približne 38 % STK) a u ešte menšej časti technikov (v tom istom období len 17 %). Tí nespokojní však vycítili šancu situáciu opäť zvrátiť a sú čoraz hlasnejší. A, žiaľ, nachádzajú zastanie i v NR SR, v podobe legislatívneho návrhu pána poslanca Kremského na úpravu vládou navrhovanej novelizácie zákona č. 106/2018 Z. z.

Ako technická služba funguje

Systém technických služieb pre jednotlivé oblasti kontrol a skúšok vozidiel bol na Slovensku zavedený približne pred štvrtstoročím, na základe skúseností zo zahraničia. Odborné činnosti pre ministerstvo dopravy pri ňom zabezpečuje subjekt vybraný v riadnom konkurenčnom výberovom konaní a poverený spravidla na dobu určitú (aktuálne do roku 2023). Časť z týchto činností je poskytovaných v podobe komerčných služieb pre pracoviská, v prípade technickej služby technickej kontroly sú to STK. Patrí

sem napríklad vzdelávanie pracovníkov STK, predaj tlačív dokladov alebo prístupu do informačného systému technických kontrol. Výnos z nich slúži na vykrytie nákladov druhej skupiny činností, pre štátne orgány a inštitúcie, ktoré sú vykonávané bezodplatne. Medzi nimi sú skúšky technikov STK, výskum a vývoj v oblasti kontroly vozidiel, tvorba návrhov predpisov, vzdelávanie pre štátne orgány a inštitúcie, práca v medzinárodných odborných grémiách, centrálny zber a spracovanie dát. V neposlednom rade aj odborný dozor nad vykonávaním technických kontrol - ten je prirodzene asi najmenej populárnou činnosťou medzi pracovníkmi a majiteľmi STK.

Ideálny svet – verzia pre STK

Vráťme sa teraz k analógii s dopravnými policajtmi z úvodu. Podstatou legislatívneho návrhu pána poslanca Kremského je to, aby si STK mohla vyberať, od ktorej z viacerých technických služieb bude činnosti dostávať. Nebolo by mu čo vytknúť, ak by sa aktivity technickej služby obmedzovali len na činnosti komerčne poskytované STK. Háčik je v druhej časti, v bezodplatných činnostiach pre štát. Ak by mala technická služba v konkurenčnom prostredí konať racionálne, bude nútená zväziť ako nástroj necenovej konkurencie redukciu odborného dozoru a ostatných nepopulárnych a ekonomicky stratových činností na minimálnu možnú mieru. Neviditeľná ruka trhu ju prinúti, aby aktívny dohľad nahradila priateľským kývaním z chodníka. Víťazom voľnej súťaže v dozore nad STK bude nie ten, kto ho bude robiť najlepšie, ale práve naopak ten, kto ho bude robiť tak zle, ako sa len dá. Dlhodobým dôsledkom, ktorý tí nepoctiví z prostredia STK isto privítajú, bude návrat „starých časov“, charakteristických rozsiahlou mierou korupcie pri kontrole vozidiel. Porazenými potom budú nielen technické služby, ale aj všetci ostatní, ktorí zaplatia cenu v podobe zhoršenej bezpečnosti na cestách a škôd na životnom prostredí.

Marián Rybianský

TESTEK, a.s., technická služba technickej kontroly